

DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKAB, MUSEET

rapport

ARKEOLOGISK SERIE 1974:4

Kartlegging av fornminneområde
på Hesstun, Vevelstad, Nordland

ved Kristian Pettersen

Universitetet i Trondheim

"Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet. Rapport. Arkeologisk serie" skal bringe stoff fra det faglige og geografiske ansvarsområde som Antikvarisk avdeling, DKNVS, Museet representerer.

I serien publiseres materiale som en av ulike hensyn finner ønskelig å gjøre kjent. Oftest vil det dreie seg om foreløpige rapporter, og materialet kan senere bli bearbeidet for videre publisering. Oppdragsrapporter vil utgjøre en stor del av serien.

Rapport-serien er ikke periodisk, og antall nummer pr. år vil variere. Serien startet i 1973. Det fins parallelt en "Botanisk serie" og en "Zoologisk serie".

"Arkeologisk serie" trykkes i A4-format i offset. Minimum opplag er 50.

Som regel blir norsk språk brukt, også i referat og sammendrag. Medarbeidere fra andre land kan bruke sitt morsmål, om nødvendig med norsk referat.

For manuskriptet, illustrasjoner, referanser o.l. følges vanlige retningslinjer. (Jfr. retningslinjer for K. norske Vidensk. Selsk. Mus. Miscellanea). Innholdet sammenfattes vanligvis i et innledende abstract eller et fylligere avsluttende sammendrag.

Utgiver:

Universitetet i Trondheim
Det Kgl. Norske Videnskabers Selskab, Museet,
Antikvarisk avdeling.
N-7000 Trondheim.

DET KGL. NORSKE VIDENSKABERS SELSKAB, MUSEET.

RAPPORT ARKEOLOGISK SERIE: 1974:4.

KRISTIAN PETTERSEN:

HESSTUN 1974. KARTLEGGING AV FORNMINNEOMRÅDE.

K.Norske Vidensk. Selsk. Mus. Rapp. A 1974 - 4.

Pettersen, Kr. Hesstun 1974.

N-7000 Trondheim mai 1975. 500 ekspl. ISBN 82-7126-064-2.

I N N H O L D

I. INNLEDNING.

II. METODE - PRAKTISKE OPPLYSNINGER.

A. STEINALDER - FUNNLISTE.

B. JERNALDER.

HESSTUN, GNR.2/1, VEVELSTAD S., TJØTTA P., VEVELSTAD K.,
NORDLAND.

Eier: Jan Sørensen, 8978 Hesstun.

Kartleggingen omfatter også deler av br.nr. 2,
eier Einar Nilsen og br.nr. 6, eier K.Edwardsen.

I. INNLEDNING.

I forbindelse med ønske om oppdyrking fra grunneier på Hesstun gnr.2/1, Vevelstad, har Fornminneavdelingen DKNVS, Museet foretatt en registrering og kartlegging av fornminner i området. Undersøkelsen fant sted i tiden 1.-6.7.1974 og ble foretatt av Kristian Pettersen med assistent Jørn Møllenhuis, Trondheim. Tidligere er det gjort funn fra både stein- og jernalder her, og området ble undersøkt av Edv.J.Havnøe i 1923. Steinalderområdet på Hesstun er et av de høyt prioriterte fornminner i Museets distrikt.

Formålet med vår undersøkelse har vært å få kartlagt fornminnene slik at Museet kan drøfte hvorvidt noe av området kan frigis til oppdyrking.

II. METODE - PRAKTISKE OPPLYSNINGER.

Kartreferanser: a) M 711-1826 III.

- b) Kart over utmarken til gården gnr.2,
HESTUN i Vevelstad herred, Nordland,
opptatt av Joh.O.Wika,1919. Supplert
1970 av H.Lunde. (Fornminnene innlagt på
utsnitt av dette.)

Fotoreferanser: Fotos, arkivnr. 241,0,4,6 samt foto av funn.

Skisser: Skisse 1 og 2 vedrørende gravfelt og
nausttuft.

Funn: Funnkatalogen er i sin helhet satt opp til
slutt.

En har registrert og kartlagt alle synlige fornminner i det området av utmarken som kartutsnittet omfatter. Fornminnene er fortløpende R-nummerert 1-20. Ved registrering av steinalderlokalitetene har en benyttet seg av opplukking av avfall og redskaper fra overflaten. Ved kartlegging av lokalitetene har en tegnet inn det området hvor funn er gjort. De større boplassenheter var det vanskelig å avgrense helt nøyaktig, grunnet funnenes store spredning i overflaten. De mindre boplassenheter er inntegnet mer eksakt. Registrering av ildsteder har vært vanskelig da det i området finnes forvitret stein som kan forveksles med skjørbrent stein eller kokstein. Derfor er flere av de registrerte ildsteder usikre.

A. STEINALDER.

Topografi - Vegetasjon.

Steinalderlokalitetene ligger i et terreng som skråner slakt nedover mot Vevelstadsundet i SØ. I NV og i V er det langstrakte bergknauser som går opp i 70-75 m's høyde. Mot NØ er innmarken på Hesstun og mot SV fortsetter utmarken.

I dette området finnes det innimellom større vannrettesletter og en del lave bergknauser. Den NV-lige til V-lige del av området er sterkt berørt av sandflukten. Her er det store åpne groper og større sammenhengende arealer hvor sanden er blåst vekk til ned på gruslaget, som undergrunnen for det meste består av. Jordsmonnet i området består av et forholdsvis tynt torvlag med tilhørende humuslag ovenpå sanddyner hvis tykkelse varierer fra under 1 m til opptil 4-5 m. Vegetasjonen er omtrent utelukkende gress. Lyng finnes spredt.

Foto 241,6.

Beliggenhet-utstrekning.

Generelt om de registrerte boplasser kan sies at de finnes på bunnen av hull i sanddynene, hvor vinden har tatt vekk torv og sand slik at en er kommet ned på den underliggende grus; eller en finner boplasser på større åpne flater hvor sandflukten har vært stor, og lokalitetene, flere av dem

med ildsteder, ligger blottlagt. Foto 241,4. En må da regne med at det samlede boplassareal for de fleste lokaliteters vedkommende må være større enn det som er registrert, da boplassene sannsynligvis strekker seg inn under sanddynene. Sannsynligheten er også til stede for at flere av de registrerte boplasser henger sammen i en arealmessig enhet. På den annen side kan den store spredning av boplassmateriale på de store åpne flatene skyldes sandflukten. Alt tatt i betraktning må det kunne sies at de kartlagte lokaliteter bare er deler av større boplassområder, hvis størrelse vi ikke kjenner.

Registreringene.

R_1__Boplass.

Lokaliteten ligger på ei større sandslette inntil gjerdet mot innmarka. Ved en bergrabb som skråner opp mot NV, var det en tydelig funnkonsentrasjon av flint og kvartsitt. Ellers fantes flintstykker spredt utover boplassområdet. Innenfor et begrenset område ble det registrert 7 ildsteder og i tillegg en del steinansamlinger som kunne tolkes som utraste ildsteder. Ildstedene framtrer som runde til ovale steinpakninger med diameter 1-1,5m, ca. 10cm høye. H.o.h.ca. 25m. Funn oppsamlet.

R_2__Utrast_ildsted. (Usikkert fornminne).

Ansamling av skarpkantede steiner som kan tenkes å ha vært et ildsted. Ansamlingen er ca. 2 x 2m i utstrekning, må opprinnelig ha vært litt mindre, men steinene er spredd ved utrasing. I ildstedet ble funnet 4 flintstykker. H.o.h. ca. 30m. Funn oppsamlet.

R_3__Boplass. (Usikkert fornminne).

I et hull i sandlaget, ca. 0,3m under torvoverflata, ble det gjort funn av få, spredte flintbiter. Områdets utstrekning er ca. 3 x 3m. Da funnkonsentrasjonen var såvidt liten, er det usikkert om dette er en del av en boplass eller funnene bare er spredd tilfeldig utover ved erosjon. H.o.h. ca. 25m. Funn oppsamlet.

R_4__Boplass.

Lokaliteten ligger midt inne i ei kløft i en sanddyne.

Kløfta går i retning SØ-NV og er ca. 50 m lang, ca. 20 m på det bredeste. Lokalitetens utstrekning er ca. 10 x 6 m, og funnmaterialet består av flint, kvartsitt og skifer. H.o.h. ca. 25 m.

R_5__Boplass.

Lokaliteten brer seg utover den NV-lige delen av et stort sandfluktområde, med størst konsentrasjon av funn lengst mot NV. Funn av flint, skifer, kvartsitt og kleber. Flere utraste steinansamlinger som kan ha vært ildsteder; hvor mange er det ikke mulig å fastslå. På sletta SØ for boplassen fantes en del flintstykker svært spredt utover. H.o.h. ca. 30-35 m. Funn oppsamlet.

R_6__Boplass.

Lokaliteten ligger i et hull i sandhaugen. Utstrekningen er ca. 3 x 4 m. Funn av kvartsitt, flint, skifer og kleber, samt en steinsamling som minner om et ødelagt ildsted. H.o.h. ca. 40 m. Funn oppsamlet.

R_7__Boplass.

Lokaliteten ligger ved foten av og noe oppover et berg som skråner mot NV. Stor konsentrasjon av flint og kvartsitt, også en del av bergkrystall. Ett ildsted, steinpakning ca. 1,5 x 2 m, 10 cm høy. H.o.h. ca. 40 m. Funn oppsamlet.

R_8__Utrast_ildsted. (Usikkert fornminne).

Steinsamling som har rast ut ved at underliggende flyvesand er blåst vekk. Kan ha vært ildsted. H.o.h. ca. 35 m.

R_9__Ildsted. (Usikkert fornminne).

Oval steinpakning, ca. 2 x 1,5 m, 10 cm høy. Kan ha vært ildsted. H.o.h. ca. 35 m.

R_10__Boplass.

Lokaliteten ligger på en bergknaus som tidligere har vært tildekket av sand som vinden har fjernet. 3-4 m høye sandvegger står igjen rundt knausen. Den avdekkede del av boplassen er ca. 50 x 50 m, noe uregelmessig av form. Funn av kvartsitt, flint og skifer, kvartsitt dominerer helt tydelig. Ser ut til å være en lokalitet svært rik på avfall

og redskaper. Muligens rester av flere ildsteder, etter steinsamlingene å dømme, men dette er vanskelig å avgjøre. H.o.h. ca. 35 m. Funn oppsamlet.

R_11__Boplass.

Lokaliteten er beliggende i et ovalt hull i en sanddyne, ca. 60 m langt, 15 m bredt. Funn av skifer og flint. Rester av 2 ildsteder, steinpakninger som er ødelagt ved erosjonen. Det ene ildstedet inneholdt trekull. H.o.h. ca. 25 m. Funn oppsamlet.

R_12__Ildsteder.

3 steinpakninger av omtrent samme form og størrelse, rund-ovale med diameter ca. 1 m, høyde ca. 10 cm. Fra ett av ildstedene ble det notert et avslag av flint og et av kvartsitt. Funn ikke oppsamlet.

R_13__Ildsteder. (Usikre fornminner).

4 steinpakninger, rundovale, ca. 1-1,5 m x 1 m, høyde ca. 10 cm. Beliggende på en åpen flate ca. 20 x 25 m i et hull i en sanddyne.

R_14__Boplass. (Usikkert fornminne).

Lokaliteten ligger i et hull i ei sanddyne, areal ca. 15 x 15 m. Herfra ble notert 2 flint- og 2 kvartsittavslag. Disse avslagene kan være havnet her tilfeldig, ved erosjon. Funn ikke oppsamlet.

B. JERNALDER.

Registreringer.

R_15__Gravfelt.

Gravfeltet ligger på ei gressbevokst slette inntil gjerdet som skiller innmarka fra den sørlige utmarka på Hesstun. Avstand til sjøen ca. 100 m, i retning ØSØ. Fri utsikt mot N, Ø og S. Mot V skråner en bakke oppover fra gravfeltet. Ca. 5-6 m o.h. Skisse 1. Foto 241,0.

1. Gravhaug.

Diameter ca. 3,5 m, høyde ca. 0,2 m. Haugen er jevnt avrundet. Den har en inngravning fra V inn til midten, ca. 1 m bred, ca. 0,2 m dyp,

2. Gravhaug. (Langhaug).

Lengde ca. 32 m, bredde ca. 11,5 m, største høyde ca. 1,5 m. Haugen har fotgrøft som er opptil 1 m bred i bunnen, opptil 0,5 m dyp. Haugen er sterkt skadet med 7 større inngravninger opptil 1 m dype. Over nordligste del av haugen går gjerdet.

3. Jordblandet gravrøys.

Diameter ca. 5 m, høyde ca. 0,2 m. Krater i toppen, ca. 2 x 2 m, dybde 0,25 m.

4. Gravhaug ? (Usikkert fornminne).

Diameter ca. 10 m, høyde ca. 0,30 m. I midten krater ca. 5 x 4 m, 0,40 m dypt.

R_16__Tuft, antakelig nausttuft.

Vises meget tydelig som en steinblandet jordvoll som går ut fra en bergkant og siden dreier slik at vollen blir gående parallelt med bergkanten. Berget danner altså tuftas ene veggfundament, vollen de to andre. Mot NNØ, ut mot stranda fins intet veggfundament.

Tuftas størrelse er ca. 4 x 9 m, målt langs ytterkanten av vollen. Vollen er ca. 1,5-2 m bred og ca. 0,3-0,4 m høy. H.o.h. ca. 2,5 m, avstand til høyvannstand ca. 10 m.

To prøvestikk ble tatt, avmerket med X på skisse 2. Stikk 1 viste et 3-4 cm tynt torvlag over berg. Stikk 2 hadde noe tykkere torvlag. Ingen funn ble gjort. Skisse 1 og 2.

R_17__Steinpakning.__(Usikkert_fornminne).

Flat, overgrodd av mosetorv, av usikker form og størrelse. Største synlige utstrekning er ca. 2 m. Beliggende på en liten bergknaus med fri utsikt til alle kanter.

R_18__Gravhaug?_(Usikkert_fornminne).

Diameter ca. 2 m, høyde ca. 0,20 m, av utseende som plyndret gravhaug. Krater i midten, diameter ca. 1,3 m, 0,25 m dypt.

R_19__Steinpakning.__(Usikkert_fornminne).

Ca. 3 x 2,5 m, høyde 0,1 m. Formen noe ujevn, henimot oval. Steinpakningen ligger midt i traktorvegen som går over utmarka.

R_20__Gravrøys.

Ca. 10 m i diameter, høyde 0,5 m. Krater i midten, ca. 4 x 3 m, 0,40 m dypt. Delvis overvokst av lyng og mose. Røysa ligger på S-enden av en N-S-gående bergrabb, ca.15-20 m o.h. Fri utsikt til alle sider.

FUNN, STEINALDER.

De funn av redskaper, avslag og annet som er gjort ved registreringen har skjedd ved opplukking fra overflaten. Da funnene har ligget tilfeldig spredt utover, har en tatt med de redskaper en har kommet over. I tillegg er tatt med en del avslag for å gi et inntrykk av råmaterialets art på de enkelte lokaliteter. Den relative mengden av opplukket materiale er ikke representativ for funnmengden på de enkelte boplasser.

Oversikt over funn.

R_1_____T_19451.

1. Slagstein av bergart.
 2. Tilhugd flintstykke.
 3. Tilhugd flintstykke.
 4. Flintflekke med mulig retusj.
 5. Retusjert flintflekke.
 6. Retusjert flintstykke.
- I tillegg 6 flintavslag, herav ett skjørbrent.

R_2_____T_19452.

2 flintavslag og 2 biter av samme flintstykke.
Alle ildskjørnet.

R_3_____T_19453.

Flintskraper.

R_4_____T_19454.

1. Del av skiferredskap.
 2. Tange til pilespiss av flint.
- I tillegg 5 flintavslag, 1 flintblokk og 4 kvartsittavslag.

R_5_____T_19455.

1. (Fiskefigur ?) av kleber.
 2. Søkke av kleber.
 3. Fiskekrok-formet klebergjenstand.
 4. Del av samme type gjenstand som 3.
 5. Tilskåret kleberstykke.
 6. Tildannet kleberstykke.
 7. Tildannet kleberstykke.
 8. Oddparti av skiferpilesmiss.
 9. Oddparti av skiferkniv.
 10. Mulig retusjert kvartsittstykke.
 11. Flintskraper.
 12. Flintskraper.
 13. Flintflekke med retusj.
 14. Retusjert flintstykke.
 15. Stykke av brent bein (2 deler).
- I tillegg 4 kvartsittavslag, 6 flintavslag og 1 stykke ildskjørnet flint.

R_6_____T_19456.

Oddparti av skifer(kniv?)

R_7_____T_19457.

1. Flintstykke med retusj.
 2. Flintskraper.
 3. Flintskraper.
 4. Flintavslag med slitespor.
 5. Kvartsittskraper.
 6. Kvartsittskive med mulig retusj.
 7. Avslag av bergkrystall med mulig retusj.
 8. Skraper av kvarts.
- I tillegg 7 kvartsittavslag og 2 flintavslag.

R_10____T_19458.

1. Bearbeidet kleberbit.
2. Del av skiferkniv.
3. Del av skiferkniv.
4. Del av skiferpilesmiss.

5. Del av skiferpilesmiss.
 6. Meisellignende skiferredskap.
 - 7a.b. To deler fra samme skiferpilesmiss.
 8. Retusjert flintstykke.
 9. Retusjert flintstykke.
 10. Flintstykke med slitespor.
 11. Retusjert flintstykke med slitespor.
 12. Del av flintskraper.
 13. Ildskjørnet flintstykke med slitespor.
 14. Flintstykke med slitespor og mulig retusj.
 15. Flintstykke med slitespor.
 16. Retusjert kvartsittstykke med slitespor.
- I tillegg 10 avslag av kvartsitt, 3 flintavslag og 1 ildskjørnet flintstykke bestående av to deler.

R 11 _ _ _ T 19459.

1. Del av skifer(kniv?)
 2. Del av skiferredskap.
 3. Tangeparti av skiferpilesmiss.
 4. Oddparti av skiferpilesmiss.
 5. Del av skiferpilesmiss.
 6. Oddparti av skiferpilesmiss.
 7. Tangeparti av skiferpilesmiss.
 8. Oddparti av skiferpilesmiss.
 - 9a.b. To deler fra samme skiferpilesmiss.
 10. Flintstykke med mulig retusj.
 11. Flintstykke med slitespor.
- I tillegg 6 flintavslag.

Tidligere funn fra boplassområdet.

T 12853	T 15194
T 12862-4	T 15614
T 13069	T 17293
T 13279	T 17294
T 15193	T 18542

INDEKS TIL FOTO AV FUNN.

Øverst og sentralt: Deler av pilespisser og kniver samt meisellignende redskap, alt av skifer.

Til venstre og nederst: Kvartsittskraper. Fiskekrokformet gjenstand, fiskesøkke samt gjenstand med innskjæringer, (fiskefigur?) alt av kleber.

Til høyre og nederst: Skraper av kvarts, retusjert flintstykke; (kniv?) av bergkrystall samt 2 flintskrapere.

241,6

Foto: K.Pettersen 1974.

Utsikt over boplassfeltet fra SV. Steinalderlokalitetene ligger mellom sanddynene.

241,4

Foto: K.Pettersen 1974.

Steinalderlokalitet R4, sett fra NV.

241,0

Foto: K.Pettersen 1974.

Gravfelt R15, sett fra VSV. Den skadde langhaugen ligger sentralt i bildet, omgitt av de mindre haugene.

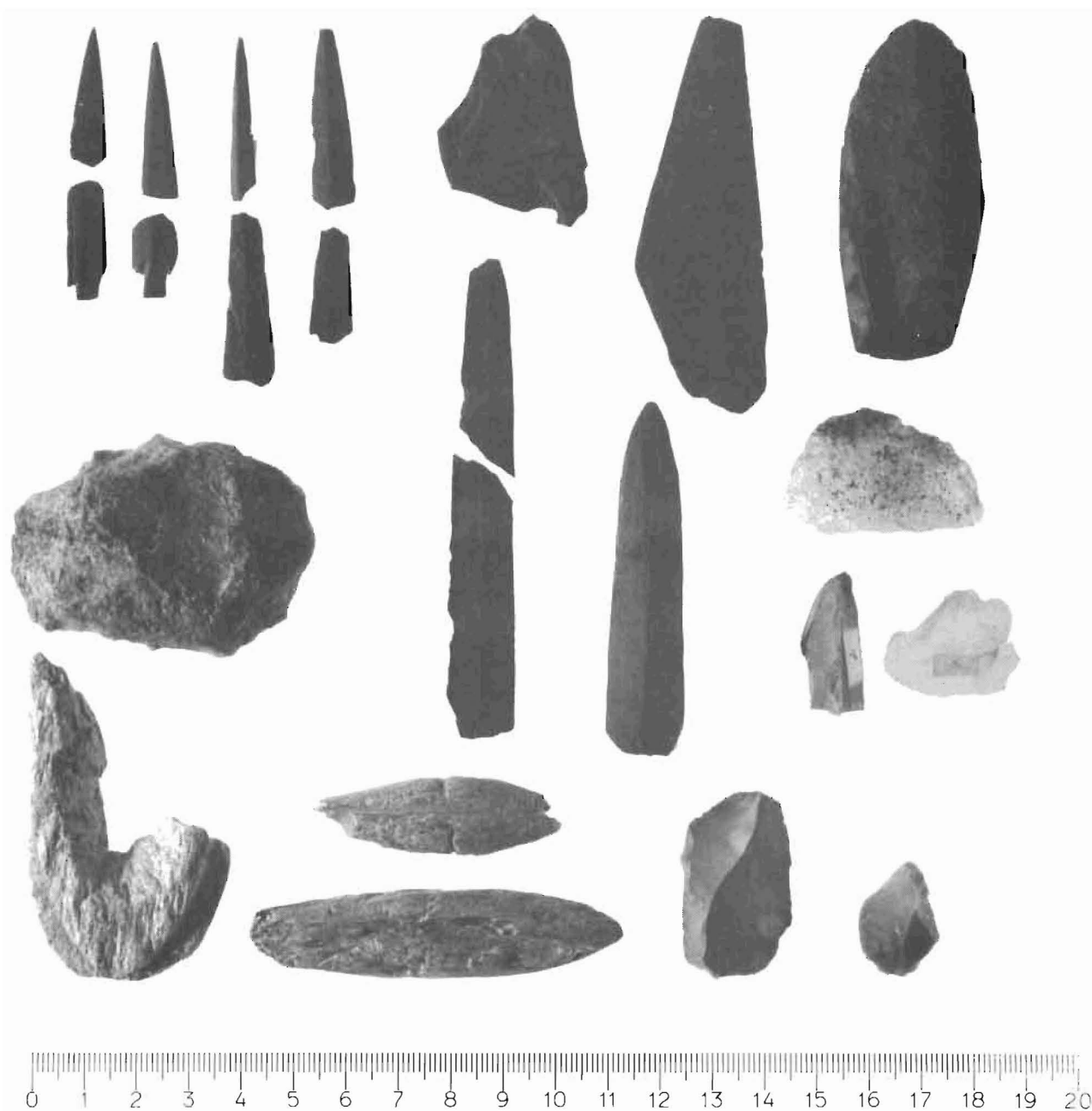
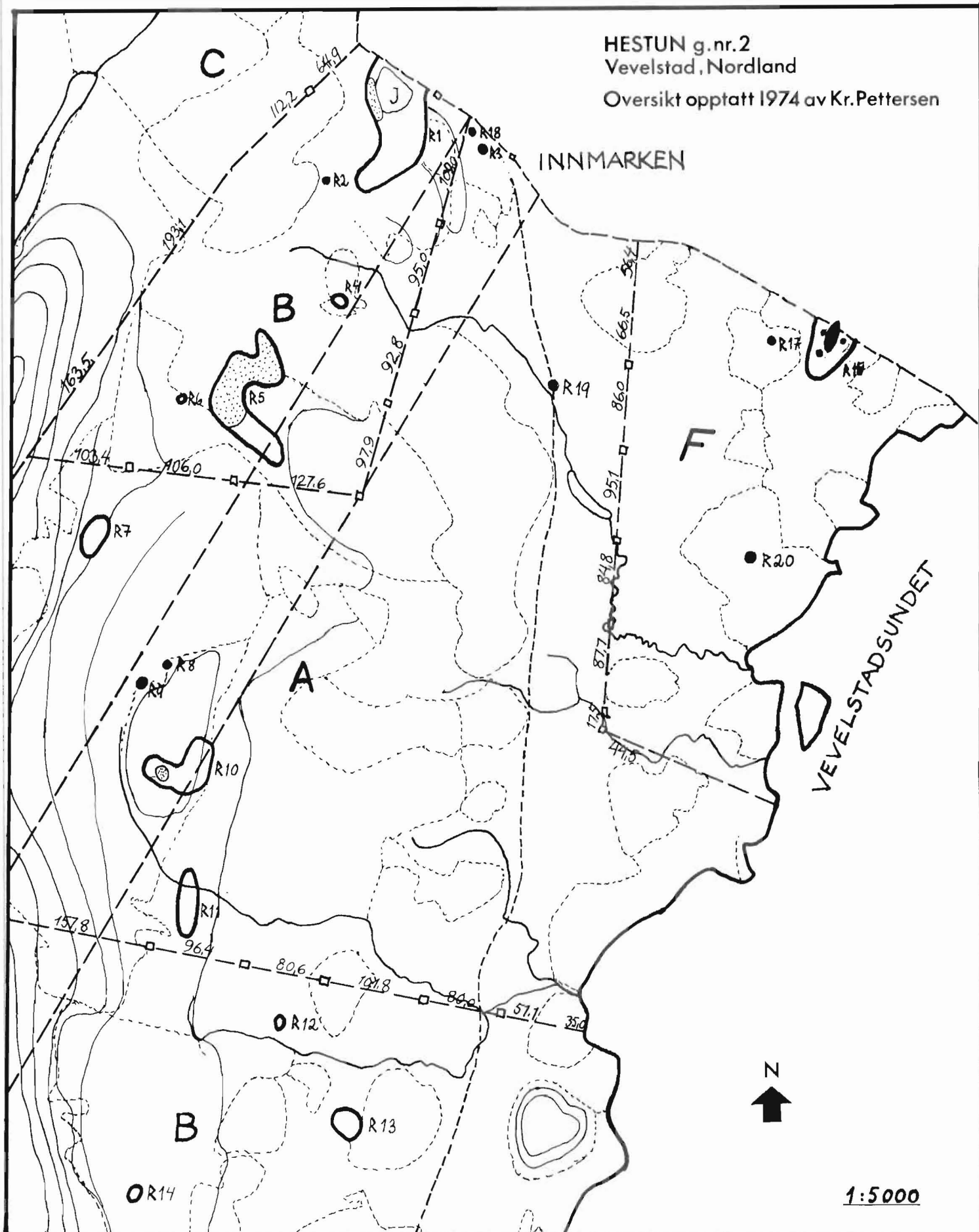

Foto: P.Fredriksen

Et utvalg artefakter fra steinalderlokalitetene, kfr. indeks.

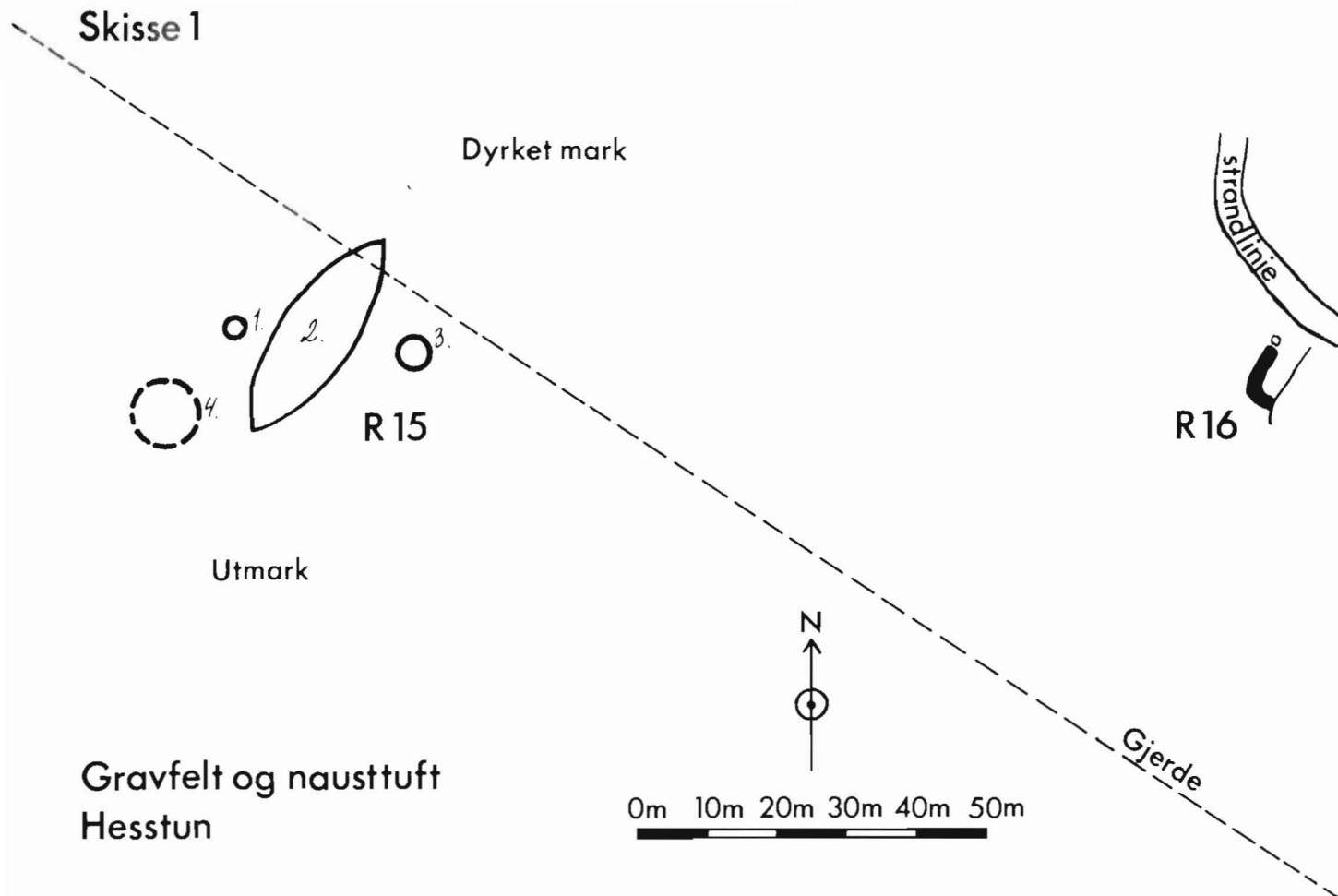
HESTUN g.nr.2
 Vevelstad, Nordland
 Oversikt opptatt 1974 av Kr. Pettersen

7 Ildsteder i konsentrasjon.

Funnkonsentrasjon av redskaper og avslag.

Skisse 1

Skisse 2

